bu sayıda / Kriz ve Siyaset

Üzerinde yaşadığımız coğrafyanın ikiyüzelli yıllık krizinin üç önemli vechesi olduğu ileri sürülebilir: sosyo-kültürel, politik ve ekonomik. Bu vechelerden hangisinin diğerlerine nazaran önemli ve öncelikli olduğu sorusu farklı tarihsel-ideolojik perspektiflerce şimdiye dek defaaten cevaplanmış, hatta bu cevaplar belli sosyal, siyasal ve ekonomik programlara işlerlik kazandıran, onları meşrulaştıran meta-anlatısal yapılara dönüştürülmüştür. Bu süreçte işin en ilginç yanı verilen bu cevapların aynı sorunun cevapları olmalarına karşın birbirlerinden keskin bir farklılık göstermesidir.

Her cevabın yukarıda bahsettiğimiz gibi ikiyüz-ikiyüzelli yıllık bir tarihi olmasına ve çok önemli kopuş ve kesintiler yaşamalarına karşın birbirlerine besledikleri kin, düşmanlık ve hasetin asla kesilmeden bugüne dek gelmesi onlara ait *tarihler*in yeniden ele alınıp inşa edilmesini gerekli kılıyor. Geçerliliğini iktidarı ele geçirerek ispatlamış sayılan cevabın (Cumhuriyetçi cevap, Batılılaşmacılıkla milliyetçiliğin hegemonik ittifakı üzerinde yükselmişti) toplumsal, kültürel ve siyasal açıdan önemli bir self-restorasyonun akabinde ülkeyi sürüklediği ekonomik çıkmaz bu restorasyonun meşruiyetine de gölge düşürmüş sayılabilir mi? Yaşanan şiddetli ekonomik krize rağmen MGK toplantılarında hâlâ "irtica"nın tartışılması, sonradan yumuşatılsa bile ülkenin özgürlüğünün önemli bir simgesi olan İstiklal Marşı törenlerinde de başörtüsü yasağının uygulanmasına dönük yönetmelik düzenlemeleri Gramscigil anlamda ülkenin hâlâ muhalif İslâmcılıkların dışsal dolayımıyla yönetildiğini göstermez mi?

Sözgelimi, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleriyle ilgili olarak geliştirilen bir çok bilgiç yorum ve yaklaşımın kaba bir liberal "ekonomizm"e saplanıp kalışları, siyasal vecheden bu krizleri açıklama girişimlerine karşı besledikleri derin horgörü, her krizle birlikte siyasal alanın giderek daraltılması -siyasal alanda yaşanan yolsuzluklar yüzünden bu daralmanın sebeblerinin ekonomik alandaki hareketlilik, işlersellik, verimlilik vb. kriterler muvacehesinde gelişmesini beklemek bizim için artık çok lüks kaçmaktadır-, her krizde kaybedilenin yanında kazandığımız bir çaresizlik duygusuna bile

katlanılamadığını işaret eder. Tarih, çaresizlerin başvurduğu ilk açıklama modeli olagelmiştir çünkü. Güçlüler de kendi güçlerini meşrulaştırmak için tarihe başvurur denecek. Öyledir. Tarih ile talih (kader) arasındaki harf farkından hurufi aşkın bir anlam çıkarmaya yatkın zihinlerin varolanı meşrulaştırma girişimleri, ister melankolik ister mağrur ruh yapılarına yol açsın sonuç değişmez. Cumhuriyetçi bağımsızlık söylemlerinin IMF ve AB dayatmalarıyla inandırıcılıklarını yitirmeye yüz tutmaları, hatta yeniden -yaklaşık seksen yıl sonra- "manda" kelimesinin türemiş olması neyin alametidir?

Türk ekonomisinin Kasım 2000'de yaşadığı krizden hemen sonra devlet burjuvazisinin mümtaz simalarından Koç Holding yönetim kurulu başkanı Rahmi Koç, bir konuşmasında önemli bir kehanette bulunmuştu. Rahmi beye göre Türkiye ve Türk ekonomisi yakında "derin bir dalışa" geçecek ve bu süreçten yalnızca "nefesi kuvvetli" olanlar sağ çıkabilecekti. İster burjuvalara özgü o "derin uzgörüşlülük" , ister derin devlet burjuvazimizin sahip olduğu sağlam bilgi kaynaklarından sızdırdığı bilgilere dayanarak yaptığı bir yorum, isterseniz de sıradan bir beklenti ya da kehanet sayın, Rahmi beyin sözlerinde önemli bir hakikat payının içerildiği Şubat 2001'de başlayan ve 14 Nisan kararlarına kadar süren o uzun "dalgınlık süreci"nin sonucunda anlaşıldı ne yazık ki. Gerçekte Rahmi beyin sözlerinin nasıl yorumlanacağı, bu sözlerin o dönemde bir uyarı ve ikaz mı yoksa varolan büyük bir planın arzu edilmemiş bir ifşası mı olduğu yolundaki belirsizlikler, şimdilik üzerinde durulması gerekmeyen, çünkü üzerinde duruldukça insana kasvet veren ve Türkiye'ye, Türk insanına, işadamına, yöneticisine, siyasetçisine karşı beslediğimiz bütün iyi niyet ve umut rezervlerini tüketen şeylerden. Kabul ediyoruz, bu bizim safdilliğimiz; biz bu safdillikten memnunuz; hem kendi adımıza memnunuz hem de mensubu olduğumuz Türk toplumu adına! Hiç olmazsa bize ne yapacaklarını açık açık söylüyorlar! Ya bir de komplo kursalardı, entrika çevirselerdi aleyhimizde?

Enerji bakanının yoğun kamuoyu baskısıyla istifa etmek zorunda kalışından sonra M. Yılmaz'ın yargıya, kamuoyuna, medyaya karşı giriştiği feveranlar da benzeri bir "komplo" açıklamasıyla, bu kez komplocuların komploya maruz kalmalarıyla değerlendirilebilir. Su yolunda kırılan testilerin ne ilki ne de sonuncusu olacaktır Cumhur Ersümer görebildiğimiz kadarıyla.

Bizatihi siyasetçilerin eliyle siyasal alanın daraldığını gözlemlemek "meslek olarak siyaset"i seçenlerin üzerinde yeniden düşünmeleri gerekli bir keyfiyet sayılmalıdır; ancak, yine de belirtilmeli ki siyasal alanı ve siyasallığı savunmak sadece "profesyonel" siyasetçilere bırakılamayacak önemli bir iş olagelmiştir bu ülkede. Türkiye'deki profesyonel siyasetin mevcut içler acısı durumu siyaseti gözden çıkarmayı gerektirmez elbette; aksine, tam da siyasallığın levazımatını yerine getirememenin acziyeti okunabilir anti-siyasal cepheyi teşkil eden yüzlerde ve tavırlarda.

* * *

Ve ölüm oruçları... Vurdumduymazlığımız... Bedenlerini "siyasal şantaj"lara kurban edenler... Devlet-i Aliyye'mizin cezalandırma usullerinin yeni versiyonları... Her ölüm karşısında kelimelerin sahip oldukları ifade kudretlerini yitirmeleri dilin bize oynadığı başka bir oyun mu? Bu ölümler karşısında sergilenen "otoriter suskunluk"tan, "dilsiz şeytanlık"tan hepimizin payına bir şeyler düşmüyor mu? Ölenler için değil, artta kalanlar için ağıt yakılması gerekmez mi?

"Kalan sağlar kimin?" diye sormuştu Yasin Aktay **tezkire**'nin onsekizinci sayısındaki Güneydoğu'da yaşanan intihar vak'alarını inceleyen yazısında. Oruç ibadetinin canlandırıcı nefhasına karşı "ölüm orucu" adlandırmasını mazur gösterecek ne tür bir sebeb bulunabilir? İnsanları yaşamaktan bezdiren nasıl bir trajedidir bu? "Devlet katında imzalanan çekler", hangi acımasızlığı ödüllendiren sus paylarıdır? Demokratik Sol bir Adalet bakanının gözetimindeki hapishanelerde gerçekleşen bu ölüm olayları Demokratik Sol bir Adaletin yokluğuna en güzel delil sayılmaz mı?

* * *

tezkire'nin gündeminde yine epeyce daha süreceği anlaşılan kriz ve yansımaları var: Yazısında esnaf eylemlerini konu alan Nuh Yılmaz, hem bu olguyu değerlendiriyor hem de Türk solunun bu olguya bakışını eleştiriyor. Ercan Şen 'Tarihin Sonundaki Türkiye' başlıklı yazısıyla krizin sosyal ve siyasi maliyetine yeni bir vurgu yaparak geçen sayıdaki yazısının tematiğini devam ettiriyor. Murat Çemrek tezkire'deki bu ilk yazısında, devam etmekte olan başörtüsü problematiğine bir filmden yola çıkarak yeni bir açılım getirmeye çalışıyor.

tezkire'nin bu sayısında "Estetik: Temsil ve İktidar" konusunu tartışmaya açarken; dosyada yer verdiğimiz yazıların bu konuda nihai sözü söyleme amacına sahip olmadığına dikkat çekmek entelektüel dürüstlüğün bir gereğidir. Murat Güzel, Kant'ın yüce estetiğini tartışarak estetik aklın oluşumuna dair bir soykütüğü çalışmasının anahatlarını belirlemeye çalışıyor. Yasin Aktay'ın Türkçesiyle yer verdiğimiz yazısında Gadamer Avrupa resmindeki imgenin suskunluğunu irdeliyor. Nuh Yılmaz ise yazısında Walter Benjamin'in imgeyi ele alış tarzını Adorno'nun konu hakkındaki görüşlerine karşı istihdam ediyor. Işık Yanar, Proust ve Tanpınar karşılaştırmasını eksen alarak zaman algılarında simge ve temsil sorununa eğiliyor. Heidegger felsefesinde çeşitli şairlerle birlikte bir kısa gezintiye çıkan Ahmet İnam da yazısıyla dosyaya katkıda bulunuyor.

Bu sayıda önceki dosya konularımıza gelen 'katkılar' için özel bir bölüm açıyoruz. İlhami Güler, bir önceki sayıda genişçe ele aldığımız Tarih Bilinci dosyamıza "İslâm Toplumlarında Tarih Bilincinin Zayıflığı"nın sebeplerini soruşturan yazısıyla katılıyor. Ayrıca Alan Rodrique ile Osmanlı imparatorluğu üzerine yapılan ufuk açıcı bir röportajda bu bölüm bağlamında okunmalıdır.

Röportaj bölümümüzde Paul Virilio'nun temel görüşlerinin serimlendiği güzel bir röportaj okuyacaksınız.

Değini/Eleştiri bölümümüzün verimlileşmesi tezkire'nin vaad ettiği "derinlik ve süreklilik" istencinin halen yürürlükte olduğunu göstermesi bakımından önemliydi. Yazarlarımızdan Şevket Kotan, Şinasi Gündüz'ün "Aziz Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı" adlı kitabına yazdığı "review" ve Murat Güzel de M. Bilici'nin bir önceki sayımızda yer verdiğimiz İslâmcılık tartışmaları ile ilgili yazısına ürettiği cevapla bu verimliliğin güzel örneklerini sunuyorlar.

Önümüzdeki "Popüler Kültür" ağırlıklı dosyaya yazı göndermek isteyenler için son tarih 15 temmuzdur. Buluşmak ümidiyle...